

Bevezető

Hálózat, dinamikus rendszerek, autopoiezis, káosz, rizóma – abban a században élünk, amely Michel Foucault 1969-es szavait beváltva deleuze-i lett. A XX. századi francia filozófia egyik meghatározó alakjaként Gilles Deleuze (1925–1995) a gondolkodás képének kritikájával filozófiatörténeti portréitól kezdve (Hume, Kant, Nietzsche, Bergson), irodalmi monográfiáin át (Sacher-Masoch, Proust, Kafka), a festészetről és a filmről írt könyveit bezáróan alapjaiban kezdi ki, rajzolja át a filozófiáról kialakult képünket. Kérlelhetetlenül arra indít, hogy újrágondoljuk viszonyulásunkat a művészetekhez, az irodalomhoz, a tudományhoz, a gondolkodáshoz, s egyáltalán – önmagunkhoz. 2015-ben Deleuze születésének 90., halálának 20. évfordulója volt. A Szegedi Tudományegyetem Francia Tanszéke az évek óta Deleuze-re irányuló figyelem sajátos módjait követte e kettős évforduló apropóján, hogy megemlékezzen arról a gondolkodóról, aki különös látásmódjával új területek felé nyit utat az irodalom autonóm vizsgálatát szűkösnek vélt kritikus generációk előtt, de aközben, hogy utat nyit az irodalom diagrammatikus vizsgálata számára, maga a filozófia is kiszakad területéről, deterritorializálódik.

A 2015 decemberében *Deleuze-moduláció* címmel Szegeden megrendezett nemzetközi konferencia éppen ezt a találkozást, azaz a filozófia és annak Kívülije közt létrejövő elrendeződést jelöli a *moduláció* műveletével. A festészet (Paul Cézanne) és a technikafilozófia (Gilbert Simondon) köréből átemelt fogalom Deleuze Bacon-könyvében az érzet logikája szerinti működés neve: ahogyan „nem-hasonló eszközzel” – vagyis a valóság, az igazság és a modell reterritoralizált pontjaitól független vonalakon – „hasonlóbb hasonlóság” jön létre. A moduláció mint „folytonos teresedés” az érzékelés klasszikus érzékszerveit megrendíti: a művészet kilép hagyományos territóriumából, hogy a láthatónak a szubjektivitásra vissza nem vezethető új kollektív alakzataiban mint a társadalmival közös mozgékony – Guattari szavaival élve – ökológiai térben rendeződjön újra, miközben éppen e filozófia mentén szüntelen minorizálja saját kódjait, vesz részt a kultúra terének szüntelen alakulásában.

A tematikus szám összeállításának ötlete a Deleuze-év azon tudományos ülésén fogalmazódott meg, amely az évfordulók kapcsán először invitálta egy asztal köré a magyarországi Deleuze-szakmát. A *Deleuze-aktuálison* filozófusok, esztéták, irodalmárok idézték fel találkozásukat Deleuze-zel, s ekkor körvonalazódott az a szándék is, hogy a tematikus szám ne az életmű egy-egy darabjának kommentálására szorítkozzék, hanem maga is egy olyan „együttlétező sokaságot” teremtsen, amilyenre Deleuze egyedül és Guattarival együtt törekedett: „...ha azt kiáltjuk: »Éljen a sok!«, még nem azt jelenti, hogy úgy is csináljuk, a sokat meg kell teremteni.” (D, 19) Például a fejezetek logikai és kronológiai egymásra következtését maga mögött hagyva sorozatokkal, avagy transzverzális vonalak mentén terebélyesedő fennsíkokkal... E rizomatikus térben képes a nyelv, homogenitásának nyelvészeti kánonjától távol, *közvetett szabad beszédben* szólni.

A sorozatok és fennsíkok *inkluzív diszjunktív* szintéziséhez hasonló intenzitást hordoz az ábécés betűrend, amely sajátos önkényével a legbiztosabb módja annak, hogy a fogalmak és gondolatok többszörös egymásba fonódása ne rendelődjön alá semmiféle mesterségesen rögzített rendnek. Deleuze ábécéje, a Claire Parnet-val készített beszélgetés (*L'Abécédaire de Gilles Deleuze*) szintén a betűk sorrendjét követve válik azzá az izgalmas élő filozófiai szövetség-

té, amely már 1988-as keletkezésekor is csak amolyan *leendő*, *aióni* időben szólalt meg, hiszen Deleuze halála után kerülhetett a nagy nyilvánosság elé.

Az itt következő írások a Deleuze-Parnet-beszélgetés egy-egy betűjére, egy-egy szócikkére oltódnak: az esemény, az idea, a kultúra, az ellenállás, a vágy, az irodalom problémáival kínálnak „pontostalan” bevezetést Deleuze filozófiájába, s általa azokba a társadalomelméleti, esztétikai, irodalomelméleti, egyszóval mikropolitikai diszkurzusokba, amelyekben e folyton leendő filozófia újra és újra aktualizálja magát. Ám bárhonnán kezdjük, Deleuze-zel már eleve középén, e felforgató, nomád gondolkodás közepén vagyunk, ott, ahol a dolgok felgyorsulnak, lendületet vesznek. Az egymásra következő írások mellett, hogy a moláris, kemény szegmensvonalak mentén olvashatóvá tesszik e filozófiát, annak finoman lágy, molekuláris hangzásait, vonalazódásait is érzékelik. Erre utal az a közös térség, amelyet a szövegekből ki-lépő intenzitások feszítenek: közéljük hajtogattunk egy-egy részletet Deleuze és Parnet *Párbeszéd*¹ című kötetéből, újabb betűket róva ezzel a Deleuze-ábécé virtuálisára.

A tematikus Deleuze-blokk két kiadatlan levelet is közzétesz, amelyek Deleuze posztumusz kötetében jelentek meg 2002-ben.

Gyimesi Timea

Bibliográfia, az idézett művek rövidítései

- 1953 – Empirisme et subjectivité. Essai sur la nature humaine selon Hume, PUF
 1962 [NPh] – Nietzsche et la philosophie, PUF [Nietzsche és a filozófia, ford. Moldvay Tamás, Gond, Bp., 1999]
 1963 – La philosophie critique de Kant. Doctrine des « facultés », PUF
 1964 – Marcel Proust et les signes, PUF
 1966 [B] – Le bergsonnisme, PUF. [A bergsoni filozófia, ford. John Éva, Atlantisz, Bp, 2001]
 1967 [SM] – Présentation de Sacher Masoch: Le Froid et le Cruel, Ed. de Minuit.
 1968 [DR] – Différence et répétition. PUF
 1968 a – Spinoza et le problème de l’expression, Ed. de Minuit [Spinoza és a kifejezés problémája, ford. Moldvay Tamás, Osiris, Bp, 2000]
 1969 [LS] – Logique du sens. Ed. de Minuit
 1970/1976 [PS] – Proust et les signes, PUF – [Proust, ford. John Éva, Atlantisz, Bp, 2002]
 1972 [AO] – L’Anti-Œdipe, Capitalisme et Schizophrénie 1, Ed. de Minuit – Félix Guattarival
 1975 [K] – Kafka. Pour une littérature mineure, Ed. de Minuit [Kafka. A kisebbségi irodalomért, ford. Karácsonyi Judit, Qadmon, Bp, 2009] – Félix Guattarival
 1977/1996 [D] – Dialogues, Flammarion. [Párbeszéd, ford. Karácsonyi Judit, Lipták-Pikó Judit, Gyimesi Timea, L’Harmattan, Bp., 2015] – Claire Parnet-val
 1979 – Superpositions. Un manifeste de moins, Minuit [Carmelo Bene, Richard III]
 1980 [MP] – Mille plateaux. Capitalisme et Schizophrénie 2, Ed. de Minuit – Félix Guattarival

¹ A tematikus szám Deleuze-illesztékeit a Budapesti Francia Intézet támogatásával a L’Harmattan kiadó gondozásában 2015 decemberében megjelent kötetből vettük át.

- 1981 – Spinoza. Philosophie pratique, Ed. de Minuit
- 1981a [FB] – Francis Bacon. Logique de la sensation, Ed. de la Différence. [Francis Bacon. Az érzet logikája, ford. Seregi Tamás, Atlantisz, Bp., 2014]
- 1983 – Cinéma 1. L'image mouvement, Ed. de Minuit. [Film 1. A mozgás-kép, ford. Kovács András Bálint, Palatinus, Bp., 2008]
- 1985 – Cinéma 2. L'image-temps, Ed. de Minuit. [Film 2. Az idő-kép, ford. Kovács András Bálint, Palatinus, Bp., 2008]
- 1986 – Foucault, Ed. de Minuit
- 1988 – Le Pli. Leibniz et le baroque, Ed. de Minuit
- 1990 [PP] – Pourparlers 1972-1990, Ed. de Minuit
- 1991 [QPh] – Qu'est-ce que la philosophie?, Ed. de Minuit [Mi a filozófia?, ford. Farkas Henrik, Múcsarnok könyvek, Bp., 2013]
- 1992 [É] – L'Épuisé, in Samuel Beckett, Quad et autres pièces pour la télévision, Ed. de Minuit
- 1993 [CC] – Critique et clinique, Ed. de Minuit
- 2002 [ID] – L'Île déserte et autres textes. Textes et entretiens 1953-1974, David Lapoujade (dir.), Ed. de Minuit
- 2003 [DRF] – Deux régimes de fous. Textes et entretiens 1975-1995, David Lapoujade (dir.), Ed. de Minuit
- 2015 – Lettres et autres textes, David Lapoujade (dir.), Ed. de Minuit